

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

16. Quomodo peccatum contra Legem humanam per ignorantia[m]
admissum, ex toto, vel ex parte excusetur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Cap. XVI.

Quomodo peccatum contra legem humanam per ignorantiam admissum ex toto, vel ex parte excusetur.

PRIMO queritur, Quomodo intelligatur Regula iuris in 6. Ignorantia facti non iuris excusat. Respondeo, **PRIMO**, in foro iudiciali, facta publice & solenni ritu promulgatione legis, & legitimo à promulgata lege tempore elapso non valere ignorantiam iuris; cum tamen facti ignorantia excusationem habeat. at in foro conscientia approbatur, & habetur accepta ignorantia non solum facti, sed etiam iuris, & fides habetur reo verisimiliter dicenti, se ius aut factum probabiliter bona fide nescisse. Quare Regula citata iuris habet locum in foro iudiciali tantummodo: & id quidem in pœnis, & damnis deuitandis, in iucris acquirendis, in impensis soluendis, aut retinendis.

Secundo queritur, An aliquando ignorantia iuris in foro iudiciali iustam excusationem habeat. Respondeo, habere aliquando, cum legitime probatur. Probatur autem legitime, **PRIMO** in re dubia, si reus iuret se iuste, & probabiliter ignorasse, cap. cum in tua, Qui matrimonium accusare possunt. Sic Glossa, Panormitanus ibidem, & ceteri. **Secundo**, Si reus legitime probet absentiam, hoc est, se abfuisse à Prouincia, vel loco, quando facta est promulgatio legis, cap. Cum in tua, ante citato. **Tertio**, Si probet reus legitimum impedimentum, vt puta se grauitate, & periculose agerasse, vel furiosum, aut amentem fuisse tempore, quo facta est legis promulgatio. **Quarto**, Si reus vnum testem producat, qui iureiurando confirmet, ipsum legem latam bona fide ignorasse. Sed animaduertendum est hac in re iurifurandi vim tolli, si contrariæ coniecturæ probabiles appareant. **Item** si contra iusurandum faciat præsumptio iuris, sic vulgo vocata, vt docet Nauarrus ex Bart. **Item** admittitur ignorantia iuris, quando ius est obscuro, ambiguum, vel dubium. **Item** quando vsus iuris creber, ac frequens nõ est. **Item** si reus probet id se fecisse auctoritate alicuius magni, aut classici Doctõris, vt ait Nauarrus. **Item** admittitur ignorantia iuris in certo hominum genere, in militibus nempe, in rusticis, in mulieribus, in minoribus, quod attinet ad ius sibi aliquid comparandi, vt si aliquid sibi debitum nõ petierint, non acquirerint, nõ sumpserint: quia ius, aut factum ignorauerint. l. regula, ff. de iur. & fact. igno. & l. ne passim, c. de iur. & fact. ignoran.

Tertio queritur, Quo pacto obliuio in rebus agendis, & peccatis vitandis ad ignorantiam redigatur? Respondeo, Idem esse dicendum de obliuione, quod est de ignorantia dictum. **Potest** enim obliuio dupliciter accidere, aut culpa, & vitio ob negligentiam affectata, vel crassam in memoria retinendo id, quod oportet: & hac peccatum nou excusat: Aut potest, accidere absq; vlla culpa, veluti si quis penitus immemor sit iuris, vel facti, ita vt nulla cogitatio in mentem veniat eo tempore, quo iuri, vel præcepto obtemperare deberet: & huiusmodi obliuio iustam dat pecca-

ti excusationem. Quare ex obliuione iuris, vel facti probabili & iusta, vel voluntaria & vitiosa, vsu venit interdum, vt quis sacrum die festo non audiat: ieiunium ab Ecclesia indictum soluat, ac violet: aliquid aliud officii, & munus sibi commissum, & creditum prætermittat.

Quarto queritur, An inconsiderantia ad ignorantiam etiam reuocetur, veluti cum quis, aliqui iuris scientia habens, cõtra ius inconsideratè delinquit. Respondeo, etiam ad ignorantiam inconsiderantiam reduci: quare inconsiderantia quoque potest esse, vel iuris, vel facti culpam habens, vel omni culpa vacans. **Culpam** habet, cum oritur ex negligentia affectata, vel crassa in considerando id, quod fieri, vel deuitari oportet: **culpa vero vacat**, quæ accidit ex obliuione quã subito contingenti, vel ex aliquo negotio, aut casu mentem repente præter spem, & opinionem omnium distrahenti. Occurrunt enim nobis interdum subitæ cogitationes, quæ animum in varia dispergunt, & priora mentis cogitata aliud alio facile dissipantur.

Quinto queritur, Quo pacto discerni queat, an sit in nobis iusta, & probabilis ignorantia iuris, vel facti? Respondeo, **PRIMO**, Si generaliter loquamur, & non de ijs, qui certo muneri obeundo sunt addicti, & destinati; ignorantia est probabilis, & iusta, si homo dum incipit aliquid facitare, nihil prorsus dubitet de eo, quod fieri, oportet. **Item** si nulla penitus in ipsius mêtém cogitatio incurrat, debeat secus facere, nec ne: quoniam quotiescunq; nobis opus aggredientibus nulla dubitatio, aut cogitatio rei aliter faciendæ obijcitur, & offertur, ignorantia est inuoluntaria siquidem nemo potest ignorantiam exuere, atq; depone, nisi prius credat, putet, suspicetur se ignorare, aut saltem nisi prius ambigat de eo, quod fieri oportet, aut licet: tunc enim incipiet dubitare, an debeat operam, studium, & diligentiam conferre ad sciendum, num id, quod facere, tentat, & ingreditur, fieri fas sit, ac liceat. **Deinde** si quis specialiter ad obeundum certum munus, & officium, statuto, lege, madataue superioris compulsus sit, ignorantia excusari nõ potest, quin saltem dubitet, aut cogitet de his, quæ ad illud munus generaliter, aut specialiter pertinere videantur: nõ cuiuscunq; muneris, & officij quædam sunt partes, & obligationes cõmunes, quædam vero speciales. **Communes**, cõmpertæ statim debent esse ei, cui munus, & officium mandato, vel lege, & iure committitur: **speciales** licet non statim notæ omnes, & perspectæ sint; cura tamen studio, & diligentia disci, & sciri debent. **Quare** cui Reipublicæ, vel Principis auctoritate munus defertur, & officij onus imponitur, in primis eum oportet exquirere, quæ, & quot sint illius muneris onera, quæ leges, quæ iura, ac interim si communia officij onera, nota & perspecta sint, & diligentia adhibeatur in cæteris specialibus addiscendis, & animus paratus sit ad dubitandum de eo, quod fieri aut deuitari debet, & ad inquirendum id, quod oportet, quodq; fas est, aut consulendū peritiores, seu veriores, & satis exercitatos in eo munere, & officio præstando, ignorantia si qua erit, probabilis & iusta, seu inuoluntaria iure censetur.

Sexto queritur, Quantam diligentiam adhi-

bere debeat quisque: ut ignorantiam deponat, & exuat; Respondeo, Si quis certo munere, & officio fungatur, oportet eum addiscere, nosseque ea, quæ generatim, & frequenter ad suum munus, & officium pertinent: qua diligentia & studio in ea re collocatis, ignorantia erit probabilis, & iusta, etiam si adhuc in animo resideat. Item si nobis aliquid quod aggredientibus opus, dubitatio, aut cogitatio offeratur de eo quod oporteat in ea re nos facere, consulere debemus viros bonos, & doctos, ut iuxta eorum consilium facitemus. Deinde si quis ab homine fide digno audierit, se ad hoc, vel illud faciendum, vel vitandum iure compelli, debet operam & diligentiam in eo ponere, ut sciat, quibus nam legibus, & obligationibus teneatur. Præterea si quis consilium docti & boni viri secutus, quippiam agat, quamvis erratum fuerit in facto, excusatur; nam eo ipso quod ex tali consilio id fecerit, prudenter, ac bene fecisse, censetur. Postremò in hanc rem, satis est, si ea cura, & diligentia humana conferatur, quæ in re aliqui graui, & necessaria collocari, & adhiberi solet.

Cap. XVII.

Quomodo affectus animi scilicet ira, vel cupiditas voluntarium, aut inuoluntarium efficiat.

P R I M O quæritur, An perturbatio animi, qui est affectus animalis, qualis est ira, vel cupiditas, faciat voluntarium, aut potius inuoluntarium? Plotinus, Platonici, & Cyrenaici philosophi senserunt, Iram & cupiditatem inuoluntarium facere: Immo Plato videtur docuisse, quæ ex ira, & cupiditate fiunt, esse inuoluntaria. Plato dixit, honesta, & bona sponte, turpia & mala inuiti facimus. Ego illum sic interpreto: virtutem esse naturæ hominis consentaneam, vitium contra naturam hominis: nam virtus cum ratione cõgruit; vitium & peccatum cum ratione pugnat. Peccatum, quo peccatum est, teste Augustino, lib. 3. de lib. arbit. 13, contra naturam est, S. Thoma 1. 2. q. 71. a. 2. idem docet Aristoteles lib. 3. Ethic. cap. 1. aperit tradit hæc non esse inuoluntaria, sed voluntaria. Quod probat Primò, quia pueri, & belluæ multa ex ira, & cupiditate faciunt: & tamen voluntarium est in belluis, & pueris. Deinde, quia in multis, quæ ex ira, & cupiditate efficiuntur, iure laudamur: Ut si quis ex ira tyrannum necauerit: aut studio pietatis patriam egregiè, ac feliciter defenderit. Item ob multa quæ ex ira, & cupiditate facimus, meritò vituperamur; veluti si turpè quippiam cõtra ius fasque committimus. Accedit quod ira, vel cupiditate incitati sæpe multa facitamus, & postea dolore, & poenitentia afficimur. Postremò quia quædam sunt quæ oportet nos appetere, ut sanitatem, disciplinam, communem patriæ salutem: & quædam sunt ob quæ irasci debemus, veluti contra tyrannum, contra hostem, contra latrones, piratas, & patriæ proditores. Quare S. Thomas rectè in hoc Aristotelem securus, ostendit, quæ ex ira, vel cupiditate fiunt, magis esse voluntaria, quam inuoluntaria. Quibus vel bis nõ significat, ira vel cupiditate voluntarium augeri, ut quidã falso interpretantur: sed

S. Tho. 1. 2.
q. 6. a. 7. c.
1. 77. a. 6.
c. 7.

solum docet, quod Aristoteles ante tradiderat, ea quæ ex ira, vel cupiditate factitantur, non esse inuoluntaria, sed voluntaria.

Secundò quæritur, An ira, vel cupiditas voluntarium aliqua ex parte muniat? Ratio dubitandi est, quia quamuis ea, quæ ex ira, vel cupiditate fiunt, voluntaria sint, minus tamen libera sunt, & liberum est idem, quod voluntarium in naturis ratione præditis, ergo minus voluntaria sunt, quàm si absque vlla ira, & cupiditate fierent. Hæc quæstio plurimum conducit ad sciendum, an quæ ex infirmitate naturæ, vel animi fiunt, minus mala sint, & an sint venia, misericordia, & absolutione digna. S. Thomas docuit quodcumque ira, vel cupiditas voluntatem præcedit, tunc quæ ira, vel cupiditate geruntur, minus esse voluntaria; & propterea minora, ac leuiora esse peccata: quodcumque verò ira, vel cupiditas voluntatem consequitur, tum quæ ex ira, vel cupiditate fiunt, non esse minus voluntaria. Sed reuera, negari non potest, ea, quæ fiunt ex ira, vel cupiditate tanquam ex causa, sine qua alioqui non fierent, esse minus voluntaria, hoc est, minus libera; quapropter ira, vel cupiditas quæ est causa eius, quod fit, aliqua ex parte voluntarium, quod est liberum, minuit. Minus enim peccat qui formicæ alicuius pulchritudine illectus concupiscit, quàm qui deformem puellam appetit. & minus proculdubio peccat, qui maximi præmij spe incitatus turpe quippiam admittit, quàm qui nulla spe lucri contra ius, fasque delinquit. Ira enim, desiderij, spes, voluptas, cupiditas, rationem sæpe præueniunt, perturbant, & ad se voluntatem flectunt, & mouent. Et huiusmodi peccatum est, quod Scholastici passim appellant peccatum ex naturæ infirmitate commissum. Si obijcias, Quæstione præcedenti ex Aristotele, & S. Thoma, docuisse nos, ea, quæ ex ira, & cupiditate fiunt, nõ esse inuoluntaria; quomodo igitur nunc dicimus, ira vel cupiditate voluntarium aliqua ex parte diminui? Respondeo, Aristotelem & S. Thomam docuisse, quæ hæc ratione fiunt, non esse inuoluntaria, contra Platonem, & Cyrenaicos, qui dicebant, ea esse inuoluntaria: nec vnquã Aristoteles, & S. Thomas tradiderunt quæ ex ira, vel cupiditate factitantur, magis esse voluntaria, quàm si absque ira, vel cupiditate fierent: sed magis esse voluntaria, quàm inuoluntaria: quorũ vtrumque est verum. Nam inuoluntaria non sunt, cum omnis vis siue violentia, metus, & ignorantia absint, quæ faciunt inuoluntarium. Sunt ergo voluntaria, quia sponte, & voluntate geruntur, porro sunt minus libera, & voluntaria, nempe in natura intelligentiæ, & rationis compote, quàm si absque ira, & cupiditate fierent, quoniam ira, & cupiditas quadam ex parte rationem anteuertunt, cõmouent, alliciunt, & frequenter impellunt: quod autem ex minori rationis consultatione, & deliberatione geritur, minus est voluntarium, & liberum. Hinc fit, ut peccata ex ira, vel cupiditate commissa aliqua ex parte venia, & misericordia sint digna, ut potè leuiora, & idcirco mitiori poena mulctanda, ac leuiori supplicio vindicanda. Hinc etiã fit; ut si quis promissa voto, vel iureiurando firmata ex ira, vel cupiditate faciat, indulgentiã Principis, ac voti, & iurifuradi relaxationem, & absolutionem facilius, & libe-

rius